

Структура актуальних напрямів (тематики) досліджень проблем дистанційної професійної освіти

Розвиток дистанційної професійної освіти (ДПО) перш за все потребує проведення широкого кола наукових досліджень і розробок, пов'язаних з розв'язання всього спектру її психолого-педагогічних, комп'ютерно-технологічних, організаційно-управлінських, фінансово-економічних і нормативно-правових проблем. Тільки за цих умов можна сподіватись на досягнення необхідної якості освіти, що надається, ефективного запровадження цієї перспективної форми навчання в освітню практику.

Спектр і масштаби досліджень цих проблем як у вітчизняній, так і в закордонній науковій практиці в останні роки значно поширились. Водночас, ці дослідження, як правило, носять несистемний, навіть, хаотичний характер, їм бракує необхідної комплексності і науковості.

Постала нагальна потреба системної структуризації актуальних напрямів (тематики) досліджень проблем ДПО і на цій основі координації досліджень і розробок з цього розділу науки і освітньої практики. Подальший виклад є спробою здійснити деякі кроки в цьому напрямі.

Визначимо об'єкт дослідження як *дистанційна професійна освіта в Україні*. В свою чергу, предметом дослідження цієї роботи є структура актуальних напрямів (тематики) досліджень проблем дистанційної професійної освіти (ДПО).

Використовуючи для синтезу, декомпозиції і аналізу освітніх систем методологію системного підходу [1], будемо розглядати цю структуру як систему, а множину елементів (об'єктів), що входять до її складу, – як множину підсистем, кожна з яких відбиває суттєві аспекти досліджень і реалізації ДПО. В свою чергу, представимо зазначену структуру чотирирівневою ієрархічною моделлю, кожен з ієрархічних рівнів якої, утворений декомпозицією загальної проблеми за такими критеріями [2]:

- перший рівень структури – відбиває характер відношень відповідних підсистем цього рівня структури до цілей ДПО, специфічні аспекти реалізації завдань досліджень ДПО і причетності до реалізації ДПО відповідних підсистем (суб'єктів) освіти і суспільства і включає такі підсистеми: 1.філософії і історії, 2.психолого-педагогічну, 3.інформаційно-технологічну, 4.соціально-економічну, 5.організаційно-управлінську і 6.нормативно-правову; Проблеми кожної з зазначених підсистем повинні розроблятися в контексті розв'язання загальних проблем розвитку освіти і суспільства, з урахуванням перспективних шляхів їх розв'язання і використання набутих досягнень (наприклад, проблем підвищення якості освіти, розвиваючої педагогіки, інформатизації освіти тощо);

- другий рівень структури - декомпозує попередній за напрямками (тематикою) актуальних досліджень проблем ДПО;

- третій і четвертий (там, де, на наш погляд, це виявилось доцільним) рівні структури – звужують, поглиблюють і уточнюють деякі напрями попередніх рівнів структури, змістовно і послідовно наближаючи відповідний напрям до можливої теми конкретного дослідження.

Вочевидь, що деякі напрями досліджень можуть відбивати один або декілька аспектів ДПО, тобто одночасно входити до декількох підсистем вищого рівня моделі структури. Тому запропонована структура не є плоскою, а уявляє собою граф з перехресними зв'язками. При представленні цієї структури плоским графом (без перехресних зв'язків) назви деяких напрямів досліджень можуть повторюватись, відбиваючи той чи інший аспект вищого рівня структури.

У відповідності з актуальними потребами теорії і практики освіти, результатами попередніх робіт, можливостями дослідників за кожним з зазначених напрямів можуть проводитись теоретичні, пошукові (дослідження перспективних проблем і напрямів розвитку систем ДПО – для всіх аспектів і видів забезпечення в загальному контексті розвитку освіти і суспільства), експериментальні дослідження (наприклад, пілотні проекти) і розробки, аналіз здобутого передового вітчизняного і зарубіжного досвіду, дослідження щодо його поширення та впровадження тощо. Оскільки ця типологія досліджень притаманна кожному з наведених і, в контексті мети даного розгляду, не є його визначальною ознакою в назві кожного з напрямів відбивається тільки основна змістовність відповідного дослідження без наголосу на тип, форму, методи та іншу специфіку, за яким воно може бути проведено. Як відомо, ці уточнення і характерні ознаки відповідні дослідження набувають на етапі формулювання і виконання конкретних дослідницьких тем і розробок (методичних, проектно-конструкторських, технологічних тощо) відповідно до їх мети, об'єкту і предмету дослідження чи розробки.

Для забезпечення наочності створюваної структури та відповідно до запропонованого підходу представимо цю структуру у вигляді плоского графу (табличною формою) і визначимо актуальні напрями (тематику) досліджень проблем ДПО.

1. Філософія і історія ДПО

1.1. Філософія ДПО

1.1.1. Філософія ДПО в контексті загальної філософії професійної освіти

1.1.2. Філософія ДПО в контексті загальної філософії освіти

1.1.3. Філософія ДПО в загальноосвітній школі

1.1.4. Філософія ДПО в спеціальній школі

1.1.5. Філософія ДПО в професійно-технічній школі

1.1.6. Філософія ДПО в вищій школі

1.1.7. Філософія неперервної ДПО

1.2. Історія ДПО

1.2.1. Національна історія ДПО

1.2.2. Регіональна історія ДПО

1.2.3. Міжнародна історія ДПО

2. Психолого-педагогічні проблеми ДПО

2.1. Цілі і зміст ДО

- 2.1.1. Цілі і зміст ДО в загальноосвітній середній школі
 - 2.1.1.1. Цілі і зміст ДО за предметами загальноосвітньої програми середньої школи
 - 2.1.1.2. Цілі і зміст ДО за предметними циклами загальноосвітньої програми середньої школи
 - 2.1.1.3. Цілі і зміст ДО в інноваційних системах загальної середньої освіти
- 2.1.2. Цілі і зміст ДО в спеціальній школі
 - 2.1.2.1. Цілі і зміст ДО дітей з вадами здоров'я і розвитку
 - 2.1.2.2. Цілі і зміст корекційного навчання в ДО
 - 2.1.2.3. Цілі і зміст ДО в превентивних закладах
- 2.1.3. Цілі і зміст ДПО в професійно-технічній школі
 - 2.1.3.1. Цілі і зміст ДПО за навчальними дисциплінами професійно-освітніх програм професійно-технічної школи
 - 2.1.3.2. Цілі і зміст ДПО за навчальними циклами професійно-освітніх програм професійно-технічної школи
 - 2.1.3.3. Цілі і зміст ДПО за професіями професійно-технічної школи
 - 2.1.3.4. Цілі і зміст ДО в інноваційних системах професійно-технічної освіти
- 2.1.4. Цілі і зміст ДПО у вищій школі
 - 2.1.4.1. Цілі і зміст ДПО за навчальними дисциплінами професійно-освітніх програм вищої школи
 - 2.1.4.2. Цілі і зміст ДПО за навчальними циклами професійно-освітніх програм вищої школи
 - 2.1.4.3. Цілі і зміст ДПО за спеціальностями вищої школи
 - 2.1.4.4. Цілі і зміст ДПО в інноваційних системах вищої освіти
- 2.1.5. Цілі і зміст ДПО в педагогічній освіті
 - 2.1.5.1. Цілі і зміст ДПО в освітньо-професійних програмах підготовки педагогічних кадрів загальноосвітніх закладів.
 - 2.1.5.2. Цілі і зміст ДПО в освітньо-професійних програмах підвищення кваліфікації педагогічних кадрів загальноосвітніх закладів.
 - 2.1.5.3. Цілі і зміст ДПО в освітньо-професійних програмах підвищення кваліфікації викладацьких кадрів професійно-технічної школи.
 - 2.1.5.4. Цілі і зміст ДПО в освітньо-професійних програмах підвищення кваліфікації викладацьких кадрів вищої школи.
- 2.1.6. Цілі і зміст ДПО в освіті управлінських кадрів
 - 2.1.6.1. Цілі і зміст ДПО в освітньо-професійних програмах підвищення кваліфікації управлінських кадрів освіти.
 - 2.1.6.2. Цілі і зміст ДПО в інноваційних системах освіти управлінських кадрів
- 2.1.7. Інтеграція цілей і змісту ДПО в неперервній освіті
- 2.2. Методи навчання в ДО
 - 2.2.1. Методики викладання навчальних дисциплін засобами ДО в загальноосвітній школі
 - 2.2.1.1. Методики ДН за предметами загальноосвітньої програми
 - 2.2.1.2. Методики ДН за предметними циклами загальноосвітньої програми
 - 2.2.2. Методики викладання навчальних дисциплін засобами ДО в спеціальній школі

- 2.2.2.1. Методики ДН дітей з вадами здоров'я і розвитку
- 2.2.2.2. Методики корекційного ДН
- 2.2.3. Методики викладання навчальних дисциплін засобами ДПО в професійно-технічній школі
 - 2.2.3.1. Методики ДН за навчальними дисциплінами професійно-освітніх програм професійно-технічної школи
 - 2.2.3.2. Методики ДН за навчальними циклами професійно-освітніх програм професійно-технічної школи
- 2.2.4. Методики викладання навчальних дисциплін засобами ДПО у вищій школі
 - 2.2.4.1. Методики ДН за навчальними дисциплінами професійно-освітніх програм вищої школи
 - 2.2.4.2. Методики ДН за навчальними циклами професійно-освітніх програм вищої школи
- 2.2.5. Спеціальні методики ДПО
 - 2.2.5.1. Методики конструювання мультимедійних навчальних середовищ і їх використання в СДН
 - 2.2.5.2. Методики конструювання гіпертекстових навчальних середовищ і їх використання в СДН
 - 2.2.5.3. Методики створення і використання в ДПО комп'ютерно-орієнтованого підручника
 - 2.2.5.4. Методики створення і використання в ДПО автоматизованих діалогових систем
 - 2.2.5.5. Методики створення і використання в ДПО автоматизованих навчаючих і контролюючих систем
 - 2.2.5.6. Методики створення і використання в ДПО автоматизованих експертних систем
 - 2.2.5.7. Методики створення і використання в ДПО автоматизованих моделюючих систем
 - 2.2.5.8. Методики створення і використання в ДПО автоматизованих тестових систем виміру і оцінки рівня знань, умінь і навичок
 - 2.2.5.9. Методики шкалювання в автоматизованих тестових і рейтингових СДН
 - 2.2.5.10. Методики дистанційного тестування
 - 2.2.5.11. Методики мережевої взаємодії учасників навчального процесу в СДН
 - 2.2.5.12. Методики побудови баз даних і баз знань і доступу до них в ДПО
- 2.2.6. Спеціальні освітньо-виховні проблеми ДПО
 - 2.2.6.1. ДПО і проблеми виховання
 - 2.2.6.2. ДПО і проблеми творчості
 - 2.2.6.3. ДПО в позашкільних закладах
 - 2.2.6.4. Освітньо-ступеневі проблеми ДПО
 - 2.2.6.5. Вікові проблеми ДПО
 - 2.2.6.6. Індивідуалізація навчання в ДПО
 - 2.2.6.7. Колективні методи і технології навчання в ДПО
- 2.3. Засоби навчання ДПО
 - 2.3.1. Дидактичні засади побудови і використання ЗДО в загальноосвітній школі
 - 2.3.1.1. ЗДО за предметами загальноосвітньої програми

- 2.3.1.2. ЗДО за предметними циклами загальноосвітньої програми
- 2.3.2. Дидактичні засади побудови і використання ЗДО в спеціальній школі
- 2.3.2.1. ЗДО для дітей з вадами здоров'я і розвитку
- 2.3.2.2. Засоби корекційного ДН
- 2.3.3. Дидактичні засади побудови і використання ЗДО в професійно-технічній школі
- 2.3.3.1. ЗДО за навчальними дисциплінами професійно-освітніх програм професійно-технічної школи
- 2.3.3.2. ЗДО за навчальними циклами професійно-освітніх програм професійно-технічної школи
- 2.3.4. Дидактичні засади побудови і використання ЗДО у вищій школі
- 2.3.4.1. ЗДО за навчальними дисциплінами професійно-освітніх програм вищої школи
- 2.3.4.2. ЗДО за навчальними циклами професійно-освітніх програм вищої школи
- 3. Інформаційно-комунікаційні технології і навчальне середовище ДПО
- 3.1. Інтегроване навчальне середовище ДПО в загальноосвітній школі з використанням традиційних, комп'ютерно-орієнтованих і інформаційних ЗН
- 3.1.1. Навчальні середовища ДПО на базі мультимедійних технологій
- 3.1.1.1. Навчальні середовища ДПО на базі мультимедійних технологій за предметами загальноосвітньої програми
- 3.1.1.2. Навчальні середовища ДПО на базі мультимедійних технологій за предметними циклами загальноосвітньої програми
- 3.1.2. Навчальні середовища ДПО на базі гіпертекстових технологій
- 3.1.2.1. Навчальні середовища ДПО на базі гіпертекстових технологій за предметами загальноосвітньої програми
- 3.1.2.2. Навчальні середовища ДПО на базі гіпертекстових технологій за предметними циклами загальноосвітньої програми
- 3.1.3. Діалогові навчальні середовища в СДН
- 3.1.3.1. Діалогові навчальні середовища в СДН за предметами загальноосвітньої програми
- 3.1.3.2. Діалогові навчальні середовища в СДН за предметними циклами загальноосвітньої програми
- 3.1.4. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих навчаючих і контролюючих систем
- 3.1.4.1. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих навчаючих і контролюючих систем за предметами загальноосвітньої програми
- 3.1.4.2. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих навчаючих і контролюючих систем за предметними циклами загальноосвітньої програми
- 3.1.5. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих експертних систем
- 3.1.5.1. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих експертних систем за предметами загальноосвітньої програми
- 3.1.5.2. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих експертних систем за предметними циклами загальноосвітньої програми
- 3.1.6. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих моделюючих систем

3.1.6.1. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих моделюючих систем за предметами загальноосвітньої програми

3.1.6.2. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих моделюючих систем за предметними циклами загальноосвітньої програми

3.1.7. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих тестових систем виміру і оцінки рівня знань, умінь і навичок

3.1.7.1. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих тестових систем виміру і оцінки рівня знань, умінь і навичок за предметами загальноосвітньої програми

3.1.7.2. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих тестових систем виміру і оцінки рівня знань, умінь і навичок за предметними циклами загальноосвітньої програми

3.1.8. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих бібліотечних систем

3.1.8.1. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих бібліотечних систем за предметами загальноосвітньої програми

3.1.8.2. Навчальні середовища ДПО на базі автоматизованих бібліотечних систем за предметними циклами загальноосвітньої програми

3.1.9. Інтегровані автоматизовані мультисервісні навчальні середовища ДПО

3.1.9.1. Інтегровані автоматизовані мультисервісні навчальні середовища ДПО за предметами загальноосвітньої програми

3.1.9.2. Інтегровані автоматизовані мультисервісні навчальні середовища ДПО за предметними циклами загальноосвітньої програми

3.1.10. Навчальні середовища ДПО на базі глобальної мережі Інтернет

3.1.10.1. Навчальні середовища ДПО на базі глобальної мережі Інтернет за предметами загальноосвітньої програми

3.1.10.2. Навчальні середовища ДПО на базі глобальної мережі Інтернет за предметними циклами загальноосвітньої програми

3.1.11. Оптимізація складу і синтез структури навчальних середовищ ДПО

3.1.11.1 Оптимізація складу і синтез структури навчальних середовищ ДПО в загальноосвітній школі

3.1.11.2. Оптимізація складу і синтез структури навчальних середовищ ДПО в спеціальній школі

3.1.11.3. Оптимізація складу і синтез структури навчальних середовищ ДПО в професійно-технічній школі

3.1.11.4. Оптимізація складу і синтез структури навчальних середовищ ДПО у вищій школі

3.2. Інтегроване навчальне середовище ДПО в спеціальній школі з використанням традиційних, комп'ютерно-орієнтованих і інформаційних ЗН

3.2.1. – 3.2.11. формування цих напрямів здійснюється подібно відповідному формуванню 3.1.1. – 3.1.11.

3.2.1.1. – 3.2.11.4. формування цих напрямів здійснюється подібно відповідному формуванню 3.1.1.1. – 3.1.11.4.

3.3. Інтегроване навчальне середовище ДПО в професійно-технічній школі з використанням традиційних, комп'ютерно-орієнтованих і інформаційних ЗН

3.3.1. – 3.3.11. формування цих напрямів здійснюється подібно відповідному формуванню 3.1.1. – 3.1.11.

3.3.1.1. – 3.3.11.4. формування цих напрямів здійснюється подібно відповідному формуванню 3.1.1.1. – 3.1.11.4.

3.4.4. Інтегроване навчальне середовище ДПО у вищій школі з використанням традиційних, комп'ютерно-орієнтованих і інформаційних ЗН

3.4.1. – 3.4.11. формування цих напрямів здійснюється подібно відповідному формуванню 3.1.1. – 3.1.11.

3.4.1.1. – 3.4.11.4. формування цих напрямів здійснюється подібно відповідному формуванню 3.1.1.1. – 3.1.11.4.

4. Соціально-економічні проблеми ДПО

4.1. Соціальні проблеми ДПО

4.1.1. ДПО і розвиток національної системи освіти

4.1.2. ДПО і інтернаціоналізація освіти

4.1.3. ДПО і розвиток українського і світового суспільства

4.1.4. Порівняльний аналіз стану і розвитку систем ДПО

4.3.5. ДПО і інформатизація освіти

4.3.6. ДПО в інформаційному суспільстві

4.3.7. ДПО і загальнокультурний розвиток особистості

4.3.8. ДПО як соціальний інститут і як об'єкт соціального і економічного управління

4.3.9. ДПО як засіб підвищення суспільного інтелекту

4.3.10. Інтернет і ДПО

4.2. Економічні проблеми ДПО

4.2.1. Економічні передумови переходу від традиційних форм освіти до ДПО

4.2.2. Економічні моделі функціонування і розвитку ДПО: бюджетні, госпрозрахункові, комбіновані

4.2.3. Економічні дослідження шляхів підвищення ефективності використання електронних навчальних видань в ДПО

4.2.4. Внутрігосподарські економічні відносини, механізми і інструменти в закладах, які здійснюють ДПО

4.2.5. Антимонопольна економічна політика в ДПО

4.3.6. Економічні механізми підвищення ефективності ДПО

4.2.7. Економічні моделі і механізми функціонування і розвитку міжнародних, національних і корпоративних мереж центрів ДПО

4.2.8. Економічні моделі і механізми міжнародних систем ДПО

4.2.9. Дидактико-економічні оцінки ефективності діяльності освітніх установ ДПО

4.2.10. Дидактико-економічні оцінки ефективності діяльності різних форм об'єднань освітніх установ ДПО

4.2.11. Економічні моделі функціонування і розвитку міжнародних, національних, галузевих, корпоративних і проблемно-орієнтованих інституцій, які здійснюють формування, підтримку і розповсюдження електронних баз даних і знань

4.2.12. Економічні моделі функціонування і розвитку ДПО в середовищі глобальної мережі Інтернет

4.3. Проблеми маркетингу ДПО

4.3.1. Дослідження освітніх продуктів і послуг в ДПО, як товару

4.3.2. Ринок освітніх продуктів і послуг в ДПО: особливості, наявні і перспективні потреби

4.3.3. Організація і управління маркетингом: реклама, формування попиту, цінова політика, комунікації і просування освітніх продуктів і послуг в ДПО

4.3.4. Електронні магазини в ДПО

4.3.5. Моніторинг ринку освітніх продуктів і послуг в ДПО

4.3.6. Міжнародні, національні, регіональні і галузеві аспекти формування, розвитку і прогнозування ринку освітніх продуктів і послуг в ДПО

4.3.7. Управління експортом і імпортом продуктів і послуг в ДПО

4.3.8. Інтернет і проблеми маркетингу ДПО

5. Проблеми організації і управління ДПО

5.1. Організація ДПО

5.1.1. Організаційні структури навчальних закладів, які здійснюють ДПО: орієнтовані на ДПО і комбіновані структури

5.1.2. Організаційні структури об'єднань навчальних закладів, які здійснюють ДПО: орієнтовані на ДПО і комбіновані структури

5.1.3. Функції та організаційні структури національних, регіональних, галузевих, корпоративних органів, які здійснюють управління ДПО

5.1.4. Організаційні заходи підвищення ефективності навчального процесу в навчальних закладах, які здійснюють ДПО

5.1.5. Організаційні заходи підвищення ефективності діяльності різних форм об'єднань освітніх установ, які здійснюють ДПО

5.1.6. Організація міжнародного співробітництва в ДПО

5.1.7. Організація системи експертного оцінювання, ліцензування і акредитації в ДПО

5.1.8. Функції та організаційні структури міжнародних, національних, галузевих, корпоративних і проблемно-орієнтованих інституцій, які здійснюють формування, підтримку і розповсюдження електронних баз даних і знань

5.2. Управління ДПО

5.2.1. Функції та багаторівневі структури управління ДПО

5.2.2. Управління процесом навчання на основі моніторингу і аналізу результатів навчання в ДПО

5.2.3. Методи моделювання і оптимізації процесу ДН

5.2.4. Корпоративні системи підтримки прийняття управлінських рішень в ДПО

5.2.5. Поточне і стратегічне планування і управління ДПО.

5.2.6. Управління формуванням і розвитком віртуального середовища обміну досвідом викладачів як засіб підвищення ефективності ДПО

5.2.7. Управління міжнародними, національними, галузевими, корпоративними і проблемно-орієнтованими структурами, які здійснюють формування, підтримку і розповсюдження електронних баз даних і знань

5.2.8. Управління локальними, корпоративними, галузевими, національними і міжнародними проектами і програмами розвитку ДПО

5.2.9. Підвищення ефективності ДН на основі удосконалення управління навчальними закладами, які здійснюють ДПО

5.2.10. Підвищення ефективності ДН на основі удосконалення управління діяльністю різних форм об'єднань освітніх установ, які здійснюють ДПО

6. Нормативно-правові проблеми ДПО

6.1. Ліцензування навчальних закладів ДПО

6.2. Акредитація навчальних закладів ДПО

6.3. Національна і міжнародна сертифікація ДПО

6.4. Автоматизовані системи експертного оцінювання і акредитації в ДПО

6.5. Підвищення ефективності ДПО на основі удосконалення нормативно-правового простру

Визначені і структурно упорядковані напрями досліджень окреслюють актуальну підпроблему за обраними принципами декомпозиції загальної проблеми ДПО, передбачають нагальність їх розв'язання. Формулювання окремих напрямів надано узагальнено, що дозволяє дослідникам (науковцям, аспірантам, докторантам, практичним працівникам освіти тощо) при визначенні конкретної теми (тем) дослідження в межах зазначеного напрямку сформулювати її (їх) назву, надати дослідженню розширений або звужений характер, проводити комплексні дослідження за інтегрованими темами тощо. Одночасно, наголос на актуальності і нагальності розв'язання зазначених підпроблем і узагальненості назв відповідних напрямів досліджень вказує на невичерпаність наведеного їх переліку і можливість, таким чином, розширити або уточнити (в межах запропонованої структури) цей список в кожному конкретному випадку і при тих чи інших умовах і обмеженнях.

Зважаючи на глобальний (як на національному, так і на міжнародному рівнях) характер такого загальносвітового явища, як дистанційна освіта [3], запропонована структура актуальних напрямів (тематика) досліджень проблем ДПО дозволяє забезпечити системний характер наукових робіт, які проводяться з цієї проблеми, еволюційно-поетапний характер їх реалізації і впровадження в практику освіти, координацію діяльності наукових (у тому числі міжнародних) колективів з розв'язання як окремих, так і комплексних проблем, набути, тим самим, системного прискорення (емерджентності) вирішення актуальних завдань розвитку професійної освіти і суспільства в цілому.

Розв'язання зазначених проблем дасть можливість системі ПО стати одним з вирішальних факторів соціально-економічних перетворень в країні, безпосередньо і істотно сприяти формуванню нової незалежної України, її інтеграції у співтовариство розвинутих країн світу.

Література:

1. Быков В.Е., Мартынов А.Н. Экономико-математические модели управления в просвещении. – Томск: Изд-во Томск ун-та, 1988. – 200 с.
2. Биков В.Ю. Наукове забезпечення дистанційної професійної освіти: проблеми та напрями досліджень // Професійна освіта: педагогіка і психологія. За ред.: І.Зазюна, Н.Ничкало, Т.Лєвовицького, І.Вільш. Україно-польський журнал. Видання II.. Видавництво: ЗАТ “ВПОЛ”, Київ-Ченстохова. - 2000р. С.93-116.

3. Биков В.Ю. Методичні системи сучасних інформаційно-освітніх технологій // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Збірник наукових праць / За редакцією Л.Л.Товажнянського та О.Г.Романовського. – Вип.. 3. – Харків: НТУ “ХПІ”, 2002. - С. 73-83.